

5. november 2013

Utenriksminister Børge Brende
Utenriksdepartementet

Velkommen som minister – utfordringer fra Naturvernforbundet

Naturvernforbundet ønsker deg med dette velkommen som ny utenriksminister. Vårt utenrikspolitiske engasjement favner både Russland og Nordområdene/Arktis, de fleste land ellers i tidligere Sovjetunionen samt nettverk som dekker en rekke land med utgangspunkt i Nigeria, Togo og Mosambik. Vi har gjennom mange år fått støtte fra Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet til vårt engasjement i nord og øst, og fra Norad til arbeidet vårt i sør. Vi er også aktivt engasjerte i internasjonale prosesser som klimaforhandlingene, REDD+ og Convention on Biological Diversity (CBD).

Vi har følgende innspill til saker utenriksministeren bør prioritere framover:

Norsk energibistand må sikre energitjenester for de fattigste

Energisatsing utgjør en betydelig og økende del av norsk bistand og er viktig for både utvikling og miljø. Naturvernforbundet er positiv til at den nye regjeringen ønsker å øke denne innsatsen ytterligere. Imidlertid er dagens energibistand fragmentert og i liten grad sett i sammenheng, og det er stort behov for både å definere tydelige mål, og også utarbeide gode indikatorer knyttet til disse målene. Naturvernforbundet mener av det er avgjørende å legge vekt på energitilgang (fattigdomsorientering) og energieffektivitet. Det siste er nødvendig for å sikre tilgang til gode energitjenester uten unødvendig store investeringer.

Samstemthet i bistandspolitikken

Bemerkningene om energisatsingen er nært knyttet til ønsket om samstemthet i norsk bistandspolitikk. Naturvernforbundet mener rapporten om samstemthet fra 2012 ikke gir noe egnet bilde over i hvilken grad næringsliv og andre prosjekter drar i samme retning og ivaretar norske mål for økonomisk og sosial utvikling, men i stedet framstår som en generell "skryteliste" over norske energiprojekter ført i pennen av Utenriksdepartementet. Rapporten er svært utydelig på hva målene for det norske utviklingsarbeidet innen energisektoren er. Dermed blir det nærmest umulig å vurdere om næringslivspolitikken er samstemt med utviklingsinnsatsen, og om virkemidlene er de riktige. Resultater blir omtalt i svært vage former. Rapporten behandler ikke Statens pensjonsfond utland (SPU). Med den store investeringsporteføljen SPU står for, er det viktig at det sikres at SPU ikke undergraver mål i utviklingspolitikken. Vi ser for eksempel at dette skjer med investeringer som undergraver arbeidet med regnskogsbevaring.

Naturvernforbundet ber utenriksministeren bidra til at regjeringen i framtida engasjerer en uavhengig part til å utarbeide meldinger om samstemthet i norsk utviklingspolitikk. Det må framkomme tydelig hva som er de utviklingspolitiske målene innenfor det aktuelle feltet, slik at det er mulig å vite hvilke resultater som skal vurderes, og sammenholde disse med etablerte mål. Det må utarbeides en egen årlig rapport om hvordan SPU's investeringer samsvarer med målene for norsk utviklingspolitikk.

Oljefondet inn i klimakampen

SPU representerer antakelig Norges viktigste potensielle virkemiddel for å bidra til utslippskutt. Flere studier har vist at verdien av investeringer i olje, kull og gass vil reduseres dramatisk dersom verden lykkes i å løse klimaproblemet. Naturvernforbundet er positiv til at regjeringen vil vurdere opprettelse av et eget mandat innen fornybar

energi med de samme krav til forvaltning som andre investeringer i SPU. Vi ber utenriksministeren arbeide for at dette skjer så snart som mulig. I tillegg må SPU slutte å investere i selskaper innen olje, kull og gass. Naturvernforbundet reagerer kraftig på avgjørelsen Finansdepartementet tok i oktober, der departementet velger å ikke følge Etikkrådets klare råd om å sette oljeselskapene Royal Dutch Shell og Enis virksomhet i Nigerdeltaet til observasjon. Begge selskapene har gjort seg skyldige i alvorlig miljøkriminalitet som har ødelagt store deler av Nigerdeltaet, og Naturvernforbundet ber utenriksministeren bidra til at denne saken tas opp til ny vurdering.

Lederskap i de internasjonale klimaforhandlingene

2014 og 2015 er avgjørende år i de internasjonale klimaforhandlingene. Våren 2014 skal partene i Kyoto-avtalen presentere økte ambisjoner for utslippskutt. Norge har meldt inn en åpning for å øke til 40 prosent utslippskutt innen 2020, og vilkårene som Norge tidligere har satt for å gjøre dette, bør anses som innfridd. Om to år skal en ny, global klimaavtale vedtas. Norge må nå begynne utarbeidelsen av et forslag til klimamål for perioden etter 2020. Dette målet må være i tråd med den mest oppdaterte klimaforskningen, og representere et rettferdig bidrag til den globale klimadugnaden.

Unngå indirekte støtte til russisk atomkraft

Så lenge de gamle og usikre reaktorene i Nordvest-Russland er i drift, og det ikke er planer for lagring eller dekommisjonering, må Norge jobbe for at det ikke importeres kraft til det nordiske kraftmarkedet fra Russland. Norske myndigheter må også øke presset på russiske myndigheter for stenging av de atomreaktorene som nå drives ut over opprinnelig planlagt levetid, noe som var en forutsetning for den norske støtten til atomsikkerhet i Nordvest-Russland i utgangspunktet.

Arbeide for styrking av sivilsamfunns rettigheter i Russland

Situasjonen for sivilt samfunn og frivillige organisasjoner i Russland er bekymringsfull. Nye lover krever blant annet at frivillige organisasjoner som mottar støtte fra utlandet og driver politisk virksomhet, skal registrere seg som "utenlandske agenter". Miljøorganisasjoner og menneskerettighetsgrupper hindres i sitt arbeid av stadige kontroller. Naturvernforbundet ber norske myndigheter øke presset på russiske myndigheter, og i større grad uttrykke sin bekymring til russiske myndigheter over utviklingen for det sivile samfunn i Russland.

Øke sivilsamfunnsengasjement i nordområdespørsmål

Vi står foran alvorlige miljø- og samfunnsutfordringene i Arktis og Nordområdene, og Naturvernforbundet mener det er avgjørende at sivilsamfunn involveres sterkere i disse spørsmålene. Altfor få sivilsamfunnsorganisasjoner har mulighet til å delta på de nasjonale og internasjonale arenaer hvor miljø- og samfunnsspørsmål i Nordområdene og Arktis debatteres. Bærekraftig samfunnsutvikling krever god forankring lokalt, og sivilsamfunnsorganisasjoner må i langt større grad involveres i utviklingsarbeidet i Nordområdene. Naturvernforbundet foreslår at det opprettes en egen post på statsbudsjettet som sivilsamfunnsorganisasjoner kan søke midler fra, til dette arbeidet. I det nylige framlagte statsbudsjettet foreslår regjeringen å bruke 2,5 mrd. kroner på nordområdesatsingen. Naturvernforbundet foreslår at 1 prosent av disse midlene settes av til en post for involvering av sivilsamfunnsorganisasjoner i spørsmål om miljø og utvikling i Nordområdene og Arktis.

Petroleumsutvinning og klimaendringer i Nordområdene og Arktis

Økt utvinningsaktivitet vil ytterligere øke presset på økosystemene i Arktis og Nordområdene. Utfordringene klimaendringene i Arktis fører til, må komme høyere opp på Norges internasjonale agenda.

Naturvernforbundet ønsker ikke at Norge åpner opp for olje- og gassutvinning i Arktis. For at Norge skal ha noen mulighet til å nå sine klimamål, er det essensielt at det ikke

åpnes for nye petroleumsområder. Havområdene i Arktis for sårbare og beredskapen for dårlig for å håndtere en eventuell oljeulykke. Til tross for flere initiativ finnes det fremdeles verken teknologi, metoder eller utstyr for å rydde opp etter olje i is. Iskanten er et av de områdene som ble nevnt i samarbeidsavtalen mellom regjeringen og Venstre og Kristelig Folkeparti, som ikke skal åpnes opp for petroleumsvirksomhet. Her gjør kombinasjonen av høyt naturmangfold og høy produksjon at dette området er særlig verdifullt. Naturvernforbundet mener derfor at det ikke må åpnes opp for petroleumsvirksomhet nærmere iskanten enn dagens eksisterende oljefelt, slik at risikoen for at et eventuelt oljeutslipp treffer iskanten, ikke økes.

Styrke arbeidet med miljøgifter

Hovedtyngden av investeringer i Nordområdene foretas i petroleumssektoren, og det pågår en intensiv mineralleting i hele det arktiske området. Både kartlegging og utvinning av olje, gass og mineraler medfører utslipp av miljøgifter. Disse utslippene fra ny virksomhet kommer i tillegg til langtransportert forurensning. Ny forskning viser at også klimaendringene bidrar til en betydelig forverring av situasjonen ved at smeltende havis frigir miljøgifter som er samlet opp over lang tid. Befolkningen i Nordområdene, og spesielt de arktiske urfolk, rammes i dag av helseproblemer som et resultat av stadig høyere verdier av miljøgifter i sine tradisjonelle matressurser som fisk og vilt. Naturvernforbundet ber utenriksministeren arbeide for betydelig styrking av alle internasjonale overvåkningsprogrammer for miljøgifter i Nordområdene. Her ber vi spesifikt om at utenriksministeren bidrar til å sikre at BarentsWatch blir fulgt opp på en bedre måte. Vi har over flere år deltatt i brukergruppen til BarentsWatch, men mener at utviklingen har stoppet opp. Her bidrar vi gjerne med vår kompetanse.

Vi ser fram til samarbeid, og diskuterer gjerne våre innspill på et møte.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Lars Haltbrekken
leder